

Niemcy

Pierwsze **corantos** (nieregularne druki informacyjne) zaczęły pojawiać się już w XVI wieku, w miastach położonych przy głównych szlakach handlowych Europy – Kolonia, Frankfurt.

Pierwsze czasopisma, tzw. **Messrelationen**, prezentujące najważniejsze wydarzenia

- „Einkommende Zeitung“
pierwszy dziennik, 1650

- Johann Freidrich Cotta
1798, „Allgemeine Zeitung“

XIX w. - gwałtowny rozwój prasy

- Upowszechnienie piśmiennictwa.
- Reformacja protestancka - środki przekazu jako narzędzie popularyzacji religii, a co za tym, także poglądów politycznych i społecznych postaw.
- Narodziny państwa narodowego - uformowanie struktury rynku prasowego Niemiec.

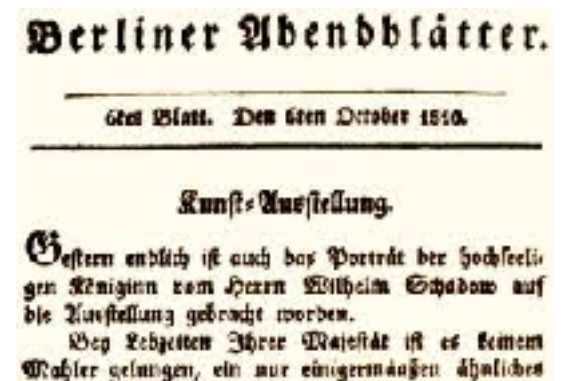
- **Konstytucja Prus z grudnia 1848 r.** gwarantowała „całkowitą wolność prasy”, lecz: 1 czerwca 1863 r. wydany został tzw. ordonans prasowy, dający administracji prawo do zamykania pism

- Ustawy o wolności prasy: 1848 i 1874 r.

- **Stronniczość prasy w Niemczech**

przejawiała się głównie w podziałach ideologicznych i klasowych, co znalazło swój wyraz w dość licznej prasie partyjnej.

- Dziennikarstwo tego okresu charakteryzowało się wysokim stopniem zaangażowania ideologicznego,

Rynek prasy przełomu XIX/XX w.

- Początek koncentracji kapitału; pierwsze grupy prasowe: Mosse, Ullsteina, Scherla
- Związek Niemieckich Wydawców Prasy, 1894
- Republika Weimarska (1918-1933) – jeden z najbardziej rozwiniętych systemów prasowych na świecie:

4703 gazety i 10297 czasopism

- Struktura rynku zróżnicowana:
  - prasa miejska
  - prasa prowincjonalna
  - prasa prestiżowa, popularna, masowa

Okres III Rzeszy (1933-45)

- Izba Prasowa Rzeszy, od 1934 rozpoczęła czystki - weryfikację polityczną dziennikarzy i wydawców.

Główny dziennik
„Völkischer Beobachter”
(„Obserwator Ludowy”)

- Media nadzorowane przez **Ministerstwo Propagandy** z **Josefem Goebbelsem** na czele.

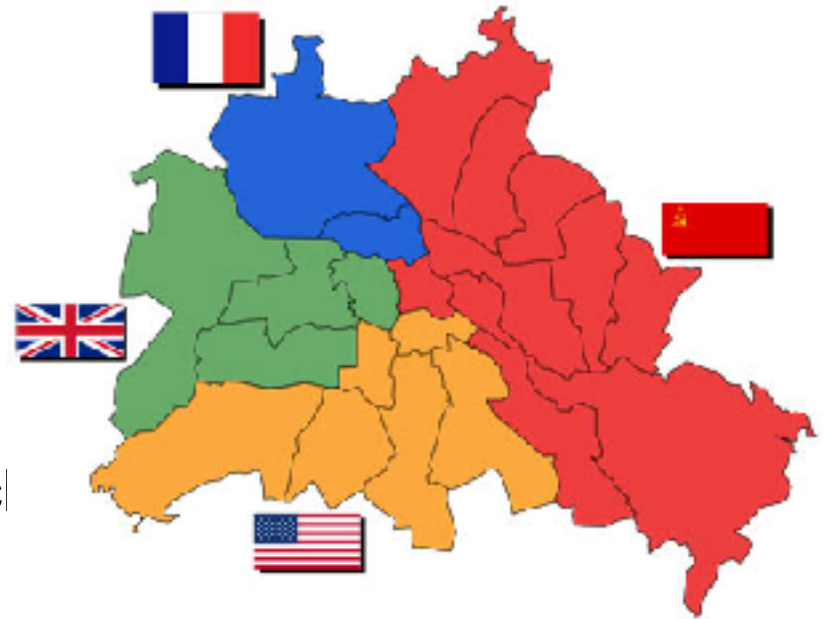

Po wojnie ....

- Efekt stanu zerowego
Prasa niemiecka pod okupacją
aliancką (1945-1949)

- Po zakończeniu działań wojennych
alianckie zarządy okupacyjne

przystąpiły do realizacji opracowanego w Paryżu (jesienią 1944 r.) trzystopniowego programu **reaktywowania prasy** w Niemczech.

Strefy okupacyjne

trzy kategorie: A, B, C; podstawowe kryterium reprezentatywności lokalnej

Pierwsza gazeta licencjonowana powstała we Frankfurcie 31 lipca 1945 r. „**Frankfurter Rundschau**” („Przegląd Frankfurcki”).

Gazety niemieckie były b. dokładnie czytane i oceniane przez placówki **Information Controll Division**. Jesienią 1945 r. zlikwidowano mniejsze gazety a w ich miejsce utworzono: „Die Neue Zeitung” dla strefy amerykańskiej oraz „Die Welt” - dla brytyjskiej (od marca 1946 r.).

Licencje przyznawano z ostrożnością

Nowe pisma miały reprezentować wszystkie odradzające się partie polityczne.

Do poł. 1946 r. powstało **35** gazet,
m.in. „Westfalische Rundschau”,
„Post”,
„Hamburger Echo”
„Die Welt”.

WR WESTFALISCHE
RUNDSCHAU

- Licencje 1,2,3 – przyznawano poszczególnym krajom związkowym; **przywracały działanie niemieckiego prawa prasowego, po opracowaniu go przez parlamenty poszczególnych landów.**
- **Przyjęto regułę, iż licencje mogą otrzymać tylko dziennikarze i wydawcy, którzy nie mieli faszystowskiej przeszłości.**
- Założono 15 gazet oraz agencję prasową Rheina (od 1947 r. zmieniła nazwę na Südena, a w listopadzie 1948 r. przekazana została oficjalnie w niemieckie ręce).

- W przededniu powstania RFN, w trzech strefach zachodnich ukazywało się 169 gazet, w tym 62 partyjne (19 - SPD, 17 - CDU, 11 - KPD, 7 - FDP, 3 - Zentrum, 5 - inne, drobne partie).

- Symbolem nowej epoki było ukazanie się pierwszej gazety bez licencji
Frankfurter Allgemeine Zeitung
11 listopada 1949 r.

- Powołano Komitet „Wolne Niemcy”, który decydował o powoływaniu nowych dzienników kierowanych przez „działaczy”.
- Ważniejsze niż prasa było radio.

Republika Federalna Niemiec

Przyjęto:

- Zwierzchnictwo krajów związkowych w dziedzinie kultury
- Zniesiono system licencyjny, rozwój prasy zależał od polityki krajów związkowych (landów)
- Komercyjny charakter rynku medialnego i zróżnicowane formy własności (tworzenie syndykatów – załączki koncernów medialnych)
- Apartyjnosc (tytuły „sympatyzujące”)

Rynek prasowy

Rozwój rynku prasowego:
w 1949 r. było 165 tytułów,
zaś w 1954 już 1477 (13mln egz.)

Lokalny charakter mediów

Wysoki stopień koncentracji prasy

Lata 50. i 60. etap **ostrej konkurencji pomiędzy nowymi tytułami a starymi wydawcami**, wspieranymi przez władze okupacyjne w ramach Gospodarczej Spółki Prasowej, m.in.. poprzez system kredytowy.

Lata 70. **nadmierna koncentracja** na rynku; powołano specjalną komisję ds. zbadania procesu (Guenther Kommission).

Każdy ma prawo do zakładania mediów, z wyjątkiem federalnej administracji państwowej – wynika z interpretacji konstytucji przez Federalny Trybunał Konstytucyjny (1956).

- **1976 r. przyjęto** ustawę antykartelową, wyznaczającą granicę rocznego obrotu przedsiębiorstwa wydawniczego na 25 mln marek (ustawa w poł. Lat 80-tych została zawieszona)
- 1992 r., **ustawa ograniczająca działalność dużych koncernów prasowych** na terenach gdzie ich pozycja jest dominująca.

Podstawy prawne

- **Art. 5 ustawy zasadniczej RFN:** *„Każdy ma prawo do swobodnego wypowiedzania i rozpowszechniania swoich poglądów w słowie, piśmie i obrazie oraz do informowania się bez przeszkód z powszechnie dostępnych źródeł. Zapewnia się wolność prasy oraz wolność informacji za pośrednictwem radia i filmu. Cenzura nie istnieje.”*

- Ramy prawne dla mediów wyznaczają także **ustawy związkowe**, w zakresie m.in.:
  - a) gwarancji wolności słowa,
  - b) ograniczenia wolności słowa: tajemnica państwowa i wojskowa,
  - c) zakaz zniesławiania,
  - d) gwarancja tajemnicy źródła informacji (wyjątek Bawaria).

Niemiecka Republika Demokratyczna

Monopol i centralizm: tylko administracja państwowa, partie polityczne, organizacje społeczne mogły być właścicielami mediów.

Monopol odnosił się zarówno do mediów, jak i zaplecza technicznego (drukarnie, sieć kolportażu, poczta, kioski), oraz źródeł informacji:

jedyną agencją była rządowa ADN (Allgemeine Deutsche Nachrichtendienst)- rozbudowana: 1400 pracowników, 14 redakcji okręgowych, 47 biur na całym świecie, 87 korespondentów, nadawała w wielu językach, m.in. po niem., ang., fr., hiszp., portug.;

Dominowała własność partii rządzącej.

NSPJ posiadała 39 tytułów

o nakładzie 9,8 mln egz.

(*Neues Deutschland*),

jej organizacje zakładowe
wydawały 659 gazet (2 mln);

Pozostałe cztery partie wydawały
4 dzienniki centralne i 14 okręgowych.

Również **federacja związków zawodowych** była
właścicielem dziennika ogólnokrajowego *Truebune*.

Organizacja młodzieżowa

FDJ miała *Junge Welt*
(1 mln egz.).

- **Deutsche Fernsehfunk (DFF)**

od 1972 do 1990
Fernsehen DDR
DDR 1 i DDR 2

Zjednoczenie Niemiec

3 października 1990 r.

Prasa – stan obecny

- Jest to jeden z **najlepiej rozwiniętych rynków prasowych w Europie**, choć i jemu nie udaje się przeciwstawiać ogólnoswiatowym tendencjom.
- W **1995 r.** wydawanych było **427 gazet** o łącznym nakładzie **32,7 mln egz.** (1600 mutacji). **Na 1000 mieszkańców przypadało wówczas 317 egz. gazet.**
- W **2005 r.** ukazywało się **359 tytułów** o łącznym nakładzie **21,66 mln egz.** (1500 mutacji).

A dziś

2011 roku w Niemczech ukazywało się 351 tytułów gazet codziennych o łącznym nakładzie 18,83 miliona egzemplarzy, a wraz z tygodnikami i innymi periodykami nakład ten sięga 23,85 miliona sprzedawanych egzemplarzy.

Nakład **dzienników o zasięgu ponadregionalnym** sięgał ponad 1,5 miliona egzemplarzy a gazet lokalnych i regionalnych – aż 13,42 miliona egzemplarzy.

W 2011 roku ponad 48 milionów Niemców powyżej 14 roku życia, czyli 68,4 % niemieckiego społeczeństwa regularnie czytało prasę.

Prasa ogólnokrajowa

Gazetą o największym nakładzie w Niemczech jest wpływowy brukowiec BILD (wydawnictwo Axel Springer), który sprzedaje się w nakładzie 2,7 miliona egzemplarzy (dane z drugiego kwartału 2012 r.).

Wśród dzienników opiniotwórczych o zasięgu ogólnokrajowym wiodącą pozycję na rynku mają:

Süddeutsche Zeitung
z nakładem 427 tys. egz.

FAZ z 371 tys. egz.

Die Welt z nakładem 205 tys. egz.

(dane dla wszystkich gazet z II kwartału 2012 r.).

Prasa lokalna i regionalna

Prasa lokalna zajmuje dominującą pozycję na niemieckim rynku prasowym, stanowi aż 70% całego rynku prasy codziennej.

Do czytelnika trafia bezpośrednio (poprzez subskrypcję).

Tygodniki opinii

Według danych z końca 2011 roku wśród tygodników wiodącą pozycję na rynku zajmują:

Der Spiegel (916 tys.)

Stern (817 tys. egz.),

Focus (560 tys. egz.)

Die Zeit (525 tysięcy egzemplarzy)

Koncerny wydawnicze

- Axel Springer Group
- Westdeutsche Allgemeine Zeitung
- Bauer Verlag Group
- Burda Holding
- Grunher und Jahr
- Frankfurter Allgemeine Zeitung

- Prasa jest zależna oczywiście od dochodu z reklamy, a przez to charakteryzuje ją **wysoki stopień koncentracji**.
- Niemiecki rynek dzienników jest zdominowany przez kilka grup wydawniczych:
  - Największy udział w rynku posiada **Axel Springer Group** z ok. 22.4 % (BILD, Welt, Hamburger Abendblatt, Berliner Morgenpost, etc.)
  - 6 % rynku należy do **WAZ Group** (Westdeutsche Allgemeine Zeitung)
  - 5 % przypada **Verlagsgruppe Stuttgarter Zeitung**
  - 4 % **DuMont Schauberg** z Kolonii
  - 3.9 % **Ippen Gruppe**
  - Pozostałe 56.1% rynku przypada 10 największym wydawcom dzienników regionalnych.

Specyfiką niemieckiego rynku prasowego jest to, że w przeciwieństwie do USA czy innych krajów europejskich, w tym Polski, w Niemczech **nigdy nie pojawiły się gazety bezpłatne**, których jedynym źródłem finansowania są reklamy.

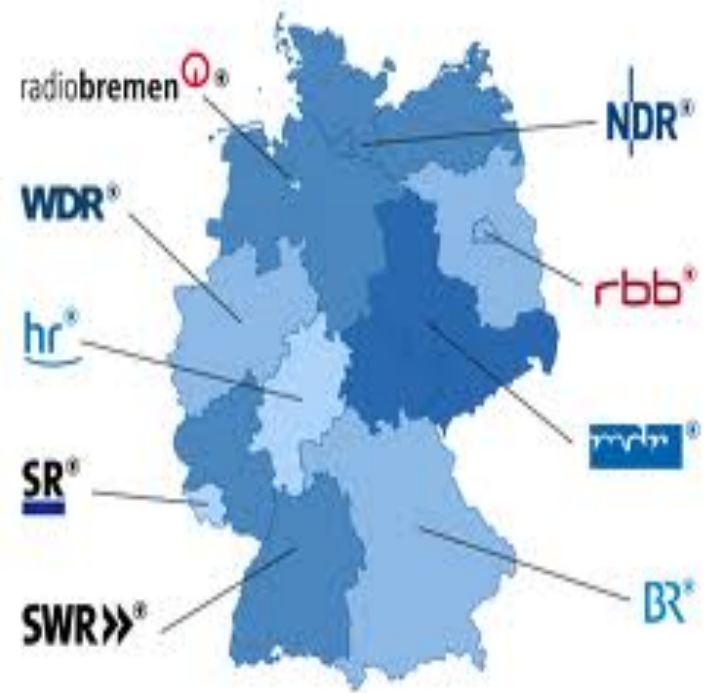

Radio i telewizja

- Rozwój radia w Niemczech ściśle związany jest z rozwojem telewizji, która nie jest odrębną instytucją i działa w ramach poszczególnych radiofonii krajowych.
- Pierwsze regularne emisje programu telewizyjnego rozpoczęto w 1936 roku.

Struktura rynku radiowo-
telewizyjnego w
Niemczech, podobnie jak
prasowego, jest
zregionalizowana i ściśle
związana z federalną
strukturą kraju.

Do połowy lat 80. XX wieku funkcjonowały wyłącznie media publiczne, których działalność zaraz po II wojnie światowej zapoczątkowali Alianci, a od 1950 roku nadzór przejęły kraje związkowe, które w oparciu o sześć rozgłośni radiowych utworzyły Związek Niemieckich Nadawców Publiczno-Prawnych czyli ARD.

Od 1954 roku ARD rozpoczęła emisję programu telewizyjnego, pierwotnie nazywanego Erstes Deutsches Fernsehen (Pierwsza Telewizja Niemiecka), zaś obecnie określanego jako Das Erste (Pierwszy).

W latach 1964-1969 organizacje medialne, wchodzące w skład ARD, rozpoczęły także emisję własnych programów regionalnych w ramach Das Dritte, czyli Programu Trzeciego. Obecnie w skład ARD wchodzi dziewięciu niezależnych nadawców krajowych oraz przygotowująca programy zagraniczne stacja Deutsche Welle.

W połowie lat 60-tych
pojawił się konkurujący
z ARD nadawca
publiczny:

Zweites Deutsches
Fernsehen (ZDF, Druga
Telewizja Niemiecka),
który rozpoczął
działalność 1.04.1963 r.

Rynek komercyjny

- Niemcy mają dualny system medialny: podmioty publiczne i komercyjne
- Federalna Konstytucja zastrzega, że odpowiedzialność za radio i telewizję spoczywa na Landach, jako część ich 'kulturowej suwerenności'.

- Pierwsza emisję rozpoczęła w 1984 r. telewizja SAT1 w Moguncji, dzień później uruchomiono RTL plus (Deutschland) z siedzibą w Kolonii.

Grupy medialne

Mimo zróżnicowanej i bogatej oferty programowej, niemiecki krajobraz telewizji naziemnej określa się jako system dwóch rodzin medialnych, tzw. *Senderfamilien*.

ProSiebenSat.1
Media AG

Grupa ProSiebenSAT.1Media AG (Leo Kirch), na ofertę której składają się programy Sat 1, Pro 7, N24, Kabel1 i 9Live oraz wiele innych (udział w rynku 2008: 21,6 %), została przejęta w 2006 roku przez anglo-amerykański fundusz inwestycyjny Permira and Kohlberg, Kravis & Co (KKR).

RTL Group należąca do niemieckiego giganta medialnego Bertelsmanna posiada udziały w całym rynku telewizyjnym ponad 24%.

Uważa się, że jest to największy nieamerykański koncern medialny na świecie. W Niemczech do grupy tej należą między innymi programy RTL, RTL II, Super RTL, VOX, N-TV.

System nadzoru nad radiofonią i telewizją

Rada Radiowo-Telewizyjna - reprezentuje interesy ogółu a jej członkowie są delegowani przez organizacje społeczne, grupy polityczne, światopoglądowe oraz instytucje (np. uniwersytety) Osoby te są wybierane na 2 lata.

Rada Administracyjna - 7 członków (4 wybieranych przez Radę Radiowo Telewizyjna) plus **Prezes**.